

LES FALLES DEL PONT DE SUERT

Joan Casimiro Bernades

Al Pont de Suert, com a la resta de pobles de l'Alta Ribagorça, la tradició oral diu que la vetlla de Sant Joan, a entrada de fosc, es corren les falles des de temps immemorials; també ho recorda la toponímia local en el nom d'una partida del terme dita "el Faro", documentada ja el 1598. Tot i això, les notícies precises referides a aquesta tradició no són gaire reculades. Hi fa referència el farmacèutic de Graus, Vicente Castán, en ocasió d'una visita que va fer al Pont de Suert a les acaballes del segle XIX, època en que ja havien perdut importància: "*Todo cae en desuso, y las fallas de origen tradicional pierden nombre e importancia con el transcurso del tiempo; sólo en la mente de algunos se conserva el recuerdo de lo que fueron*". Més recentment, l'etnògraf pallarès Ramon Violant Simorra dóna testimoni de què encara es corrien a finals dels anys quaranta.

Pel que fa a la manera de construir les falles, s'ha de dir que, històricament, el terme del Pont de Suert era molt reduït i de bosc només tenia unes garrigues de roure i alzina, situades una hora lluny al sud del poble, en l'enclavament de Selles. Aixó feia que les falles, normalment, es confeccionessin amb una trossa de boixos secs lligats amb redortes, tal com informen persones que encara les havien corregut a finals dels quaranta. El faro, lògicament, s'havia de plantar en un punt relativament proper al poble, en la part més baixa de la partida que porta aquest nom, ja que la combustió d'aquest tipus de material és molt ràpida.

L'arribada de les obres hidroelèctriques a l'Alta Ribagorça i el gran trasbals que això va representar en tots els ordres per al Pont de Suert, centre d'operacions de l'empresa ENHER, va fer que aquesta tradició, poc a poc, s'anés bandejant fins que va acabar per desaparèixer, substituïda per les fogueres de barri.

Va ser l'any 1986, en un context general d'interès per la recuperació de la història local i les velles tradicions, que el malaguanyat historiador Antoni Pascual, fent-se ressó d'un estat d'opinió que ja feia dies que existia entre la gent del Pont, va elaborar un "*Projecte de restauració de les falles*" i el va presentar a l'ajuntament. Un any després, el 1987, diferents persones del poble i també de la resta de la comarca, juntament amb la comissió de festes d'aquell any i la col·laboració del consistori, van reviure i recuperar aquesta tradició perduda. Actualment, les falles del Pont tornen a tenir força empenta i, juntament amb les dels altres pobles de la vall, s'han convertit en

un signe d'identitat comarcal i també en un atractiu turístic de primer ordre que arrenca les activitats lúdico-culturals de l'estiu.

Al llarg dels dinou anys transcorreguts des que foren recuperades les falles, alguns costums i maneres de fer s'han hagut d'anar adaptant a la nova situació i ara ja es poden considerar consolidats. Es va començar per utilitzar la fusta de pi, que inicialment s'extreia del bosc de Senet, gràcies al permís del comú d'aquest poble, però ara s'obté al bosc de Serreres, dins el propi municipi del Pont. La borda del Quic, al barri d'Aragó, es va convertir en el taller particular fallaires fins l'any 2002 en què va ser enderrocada, traslladant-se aquesta activitat a l'antic parc industrial. El faro dels grans es planta en el punt més elevat de la partida d'aquest nom, mentre que el de la canalla es situa a l'esquerra del barranc de Sirès, no lluny de l'aiguabarreig. Els fallaires, que solen pujar a sopar al faro, a l'hora convinguda, proveïts d'esquelles alguns, inicien la baixada dibuixant els revols del camí, arrenquen a córrer a les envistes del poble quan se senten repicar les campanes de l'església vella, travessen la palanca d'Aragó, puguen pel carrer d'Avall fins la plaça Major i entren al Mercadal pel cobert d'Esperança, on llencen les falles formant una gran foguera; en acabat es reparteix coca i vi, i comença el ball fins la matinada. El sistema de falla que s'ha acabat imposant és el mateix utilitzat a la Vall de Boí, que es compon de quatre ascles de fusta de pi tatxonades a l'extrem més *retxo* d'un barró d'avellaner i el conjunt refermat amb una lligada de filferro.

El Pont de Suert, juny de 2005
Joan Casimiro Bernades